

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Directie Europese en
Internationale
Aangelegenheden**

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
3421821

Bijlagen
1. antwoorden

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 8 juli 2021

Onderwerp Beantwoording gestelde vragen tijdens schriftelijk overleg over de
informele JBZ-raad van 15-16 juli 2021

Hierbij sturen wij u, mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties, een afschrift van de beantwoording van de vragen van de Vaste
Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid die aan ons zijn gesteld in het kader van
de informele JBZ-Raad van 15-16 juli 2021 in Brdo, Slovenië.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

Ferd Grapperhaus

De Minister voor Rechtsbescherming,

Sander Dekker

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

Ankie Broekers-Knol

32317 Informele JBZ-Raad d.d. 15-16 juli 2021 (algemeen)

Nr. Verslag van een schriftelijk overleg

Vastgesteld ...

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd over de volgende stukken:

- Geannoteerde agenda van de informele JBZ-raad 15-16 juli 2021 (Kamerstuk 32317, nr. 695);
- Verslag schriftelijk overleg over de JBZ-raad van 7-8 juni 2021 (algemeen deel) (Kamerstuk 32317, nr. 687);
- Verslag van de JBZ-raad van 7-8 juni (Kamerstuk 32317, nr. 694);
- Fiche: Mededeling EU-strategie aanpak georganiseerde criminaliteit (Kamerstuk 22112, nr. 3114);
- Fiche: Aanbeveling mandaat onderhandelingen samenwerkingsovereenkomst EU-Interpol (Kamerstuk 22112, nr. 3115).

Bij brief van 7 juli 2021 hebben de ministers van Justitie en Veiligheid en voor Rechtsbescherming en de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid de vragen en gemaakte opmerkingen beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Meenen

Adjunct-griffier van de commissie,
Koerselman

Inhoudsopgave

- I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
 - 1. Vragen en opmerkingen vanuit de VVD-fractie**
 - 2. Vragen en opmerkingen vanuit de CDA-fractie**
 - 3. Vragen en opmerkingen vanuit de SP-fractie**
 - 4. Vragen en opmerkingen vanuit de Volt-fractie**
- II. Reactie van de bewindspersonen**

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

1. Vragen en opmerkingen vanuit de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele JBZ-raad van 15-16 juli. Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen voorafgaand aan de informele JBZ-raad.

Kunstmatige intelligentie

De leden van de VVD-fractie lezen in de toelichting op het voorstel voor de verordening dat de voorgestelde regels zullen worden gehandhaafd door middel van een governancestelsel

op het niveau van de lidstaten. Deze leden hebben hierover de volgende vraag: hoe en door wie gaat het toezicht en de handhaving in Nederland georganiseerd worden? Graag ontvangen zij een reactie van de minister.

In de verordening wordt gesteld dat de lidstaten een of meerdere nationale toezichthouders aanwijzen. De keuze voor een toezichthouder hangt af van de sector waarin een AI-systeem wordt ingezet en gebruikt. Het is dus voor te stellen dat bestaande toezichthouders zoals de Autoriteit Consument en Markt (ACM), het Agentschap Telecom (AT) en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) hier een rol in zullen spelen voor de respectievelijke sectoren en/of taakgebieden waarvoor zij nu al verantwoordelijk zijn. Net als bij de AVG zal toezicht op (de inzet van AI door) de gerechten voorbehouden blijven aan de rechtspraak. Daarnaast kan in voorkomende gevallen worden gekeken in hoeverre relevante andere inspecties en toezichthouders hier een verantwoordelijkheid kunnen hebben. Er zijn echter nog vragen¹ die in overleg met Commissie (verder) moeten worden verduidelijkt om deze keuzes te kunnen maken. De verordening stelt in ieder geval dat voor AI-systemen die worden gebruikt voor rechtshandavingsdoeleinden, de AP of de andere relevante inspectie of toezichthouder voor dit domein als de toezichthouder voor de AI-verordening zal worden aangewezen.

Kindvriendelijke rechtsprocedures

De leden van de VVD-fractie lezen in het BNC-fiche over de EU-Kinderrechtenstrategie 2021–2024 dat de Commissie onder andere zal bijdragen aan gespecialiseerde justitiële opleidingen en in 2022 een voorstel zal doen voor wetgeving dat de wederzijdse erkenning van ouderschap tussen lidstaten ondersteunt. Kan de minister toelichten hoe deze bijdrage aan gespecialiseerde justitiële opleidingen wordt ingevuld?

De Commissie heeft op dit moment nog geen aanvullende informatie verspreid over deze specifieke justitiële opleidingen.

Kan de minister tevens aangeven wanneer het Commissievoorstel voor wetgeving precies wordt verwacht en wat voor Nederland en voor de Commissie de belangrijkste elementen zijn bij het voorbereiden van deze wetgeving?

De Europese Commissie verwacht in het derde kwartaal van 2022 een verordening te presenteren over de wederzijdse erkenning van ouderschap. Ter voorbereiding hiervan houdt de Commissie momenteel een consultatie. Nederland bereidt een mogelijke reactie op deze consultatie voor. Deze zal zoals gebruikelijk te zijner tijd met het parlement worden gedeeld. Een element dat voor Nederland centraal staat bij de onderhandeling is dat een verordening binnen de Europese Unie zal moeten leiden tot een daadwerkelijke verbetering van de erkenningskansen voor het ouderschap van kinderen van ouders van gelijk geslacht. Wie ouder is in de ene lidstaat, moet ook ouder zijn in alle andere lidstaten van de Unie.

De leden van de VVD-fractie lezen dat het kabinet onderzoek heeft laten doen naar digitaal nalatenschap. Wanneer komt dit onderzoek naar de Kamer en wanneer wordt dit onderzoek voorzien van een kabinetsreactie?

Het onderzoek van de Universiteit van Amsterdam over juridische aspecten van digitale nalatenschappen is dit voorjaar aangeboden aan de Minister van Binnenlandse Zaken

¹ BNC-fiche: Verordening betreffende Kunstmatige Intelligentie (COM(2021)206) p.8 en 9

en Koninkrijksrelaties. Op 6 juli jl. heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het onderzoeksrapport, voorzien van een kabinetsreactie, aan Uw Kamer gestuurd.

De leden van de VVD-fractie hebben ook met interesse kennisgenomen van de nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie.

Mededeling EU-strategie aanpak georganiseerde criminaliteit

De leden van de VVD-fractie zijn blij dat er op Europees niveau wordt gewerkt aan een aanpak van dit probleem. Hoe wordt er tot dusver in EU-verband samengewerkt om georganiseerde misdaad en ondermijning aan te pakken? Hoe draagt deze Europese strategie bij aan de bestaande Nederlandse aanpak van ondermijning?

De aanpak van de georganiseerde criminaliteit en ondermijning wordt primair in de EU-ruimte van vrijheid, veiligheid en recht vormgegeven. Daartoe is wetgeving, beleid, informatie-uitwisseling en operationele samenwerking tot stand gebracht. De Schengen uitvoeringsovereenkomst en EU strafrechtelijke samenwerking inclusief instrumenten zoals het Europese aanhoudingbevel, het Europese onderzoeksbevel, gezamenlijke onderzoeksteams (*Joint Investigation Teams*), de EU confiscatie-wetgeving maar ook EU-agentschappen als Eurojust, Europol, Frontex en EU-organen zoals OLAF en het Europees Openbaar Ministerie (EOM) worden voor opsporingsdoeleinden ingezet.

Daarnaast dragen EU-informatiesystemen zoals het Schengen Informatiesysteem (SIS) en de informatiedeling via het Prüm-instrument voor het uitwisselen van dna, vingerafdrukken en voertuigregistratiegegevens bij aan de aanpak van ondermijning in EU-verband. Deze inzet wordt bovendien ondersteund door het vergroten van de weerbaarheid van sectoren tegen criminele activiteiten met behulp van EU-wetgeving en maatregelen, bijvoorbeeld in de financiële sector tegen witwassen en terrorismefinanciering, en in het digitale domein tegen misbruik via verschillende vormen van fraude en cybercrime.

Operationeel wordt de EU inzet in het bijzonder vormgegeven in het EU EMPACT² mechanisme dat sinds 2010 bestaat. Dit mechanisme ondersteunt met behulp van een EU dreigingsanalyse, welke wordt opgesteld door Europol met inbreng van alle lidstaten en derde partijen, informatie-gestuurd optreden tegen criminele netwerken, bedrijfsmodellen en criminele markten. In het kader van EMPACT wordt multidisciplinair samengewerkt door opsporingsinstanties, openbaar ministeries, douane, EU-agentschappen en waar kan ook bestuurlijke autoriteiten wat leidt tot grootschalige internationale opsporingsonderzoeken, pan-Europese handhavingsacties en het vergroten van de gezamenlijke expertise inzake georganiseerde criminaliteit. Ook voert de EU (de lidstaten, Commissie en agentschappen) verschillende strategieën en actieplannen op criminele fenomenen uit zoals die tegen illegale vuurwapenhandel, drugs en mensenhandel.

In het BNC-fiche³ van 21 mei 2021 licht het kabinet haar oordeel over de Europese Commissiemededeling voor een EU strategie voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit toe. Daarbij heeft het kabinet uitdrukkelijk gekeken naar de bijdrage die

² EMPACT staat voor *European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats*

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 22 112, nr. 3114

de voorgestelde strategie en daarin gemelde acties kunnen leveren aan de Nederlandse prioriteiten en aanpak van georganiseerde criminaliteit en de ondermijning veroorzaakt door die criminaliteit.

De strategie draagt bij aan de beleidsvorming en acties op EU-niveau voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit en ondermijning in de komende jaren. De strategie onderkent duidelijk en goed de problematiek van ondermijning en de noodzaak deze nog beter in kaart te brengen ten behoeve van een doeltreffende aanpak. In de strategie genoemde actielijnen en initiatieven komen grotendeels overeen met de Nederlandse prioriteiten bij de aanpak van ondermijning. In de strategie wordt ingezet op een financiële en preventieve aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit door middel van het aankondigen van nieuwe EU-wetgeving op witwassen, ontneming van criminele vermogensbestanddelen en het versterken van het financieel opsporen. Dit sluit aan bij de Nederlandse inzet op het afpakken van crimineel vermogen en het volgen van criminele geldstromen. Ook de in de strategie gemelde versterking van de digitale en technische gereedheid van autoriteiten voor de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit sluit goed aan bij de Nederlandse inzet. De recente grote opsporingsonderzoeken op georganiseerde ondermijnende criminaliteit gekoppeld aan het verkrijgen van versleutelde communicatiegegevens tonen aan hoe cruciaal een goede positie van de rechtshandhaving is in het digitale domein. Dit kan gelet op de aard van het digitale domein alleen internationaal, in ieder geval in EU-kader, goed worden geregeld.

De in de strategie beoogde ondersteuning van de multidisciplinaire operationele samenwerking en bijpassende informatiedeling past ook goed bij de Nederlandse ondermijningsaanpak. Georganiseerde ondermijnende criminaliteit is internationaal van aard en vergt een internationaal georganiseerde operationele respons met oog voor ieders rol en verantwoordelijkheden. Het kabinet stelt in het BNC-Fiche de aankomende initiatieven op operationeel samenwerking te beoordelen in het licht van belangrijke principes als subsidiariteit, proportionaliteit, soevereiniteit en wederkerigheid en in het licht van het Nederlandse rechtssysteem. Inzake preventie is er in de strategie aandacht voor de weerbaarheid van maatschappelijke sectoren, de noodzaak een lokaal gerichte aanpak op oorzaken van criminaliteit te organiseren en de bestuurlijke aanpak van criminaliteit. Echter, de Commissie had meer ambitie kunnen tonen, in het bijzonder als het gaat om het ondersteunen van logistieke knooppunten en processen tegen criminele inmenging. Deze processen worden juist ook door EU-wetgeving en praktijken ingekaderd. Daartoe heeft Nederland ook in een non-paper voor de strategie opgeroepen en het kabinet zal dit verder gaan bepleiten ter ondersteuning van haar aanpak van ondermijning.

Ook zal het kabinet verder gaan met het bepleiten van een concretisering van de inzet van EU extern beleid ten behoeve van de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. In de strategie wordt de inzet van EU extern beleid toegelicht maar wordt weinig concretisering gegeven. Het EU extern beleid kan een belangrijk vehikel zijn om de Nederlandse actielijn voor de aanpak van ondermijning gericht op *upstream disruption* in bron- en transitlanden van criminaliteit meer vorm te geven. Ook daarvoor heeft het kabinet al handvatten aan de Europese Commissie geboden.

Wordt het met deze strategie mogelijk om (EU-)grensoverschrijdend informatie te delen over criminelen? Hoe wordt dit vormgegeven?

Momenteel wordt in EU kader veel informatie grensoverschrijdend gedeeld over criminelen. Dit gebeurt aan de hand EU-informatiesystemen zoals het Schengen Informatiesysteem (SIS), het reeds bestaande Prüm-instrument voor het delen van opsporingsinformatie (dna, vingerafdrukken en voertuigregistratiegegevens), via de EU agentschappen Europol en Eurojust en via de internationale rechtshulp ondersteund door EU instrumenten. Ook in *Joint Investigation Teams* delen opsporingsinstanties van lidstaten informatie over criminelen. De strategie die de Europese Commissie voorstelt kondigt aanvullende maatregelen aan om de informatiedeling over criminaliteit en criminelen verder te versterken. Concrete voorbeelden zijn de herziening van de Prüm-wetgeving waardoor aanvullende opsporingsinformatie over criminelen grensoverschrijdend gedeeld kan worden en de processen bij deze deling gestroomlijnd worden. Een ander voorbeeld is herziening van de reeds in onderhandeling zijnde Europol-verordening waardoor Europol beter in staat zal zijn informatie van relevante partijen te verwerken ten behoeve van het bieden van analyses en operationele ondersteuning aan lidstaten bij de aanpak van criminele samenwerkingsverbanden. Ook het in de strategie genoemde initiatief van een samenwerkingsakkoord tussen de EU en Interpol ten behoeve van een versterkte samenwerking tussen Interpol en EU-instanties, waaronder Europol en Frontex, zal de grensoverschrijdende informatiedeling in termen van doelmatigheid en doeltreffendheid ondersteunen.

Aanbeveling mandaat onderhandelingen samenwerkingsovereenkomst EU-Interpol

De leden van de VVD-fractie vragen waaruit de huidige bi- en multilaterale samenwerking van de politie en andere opsporingsdiensten van de lidstaten in Interpolverband bestaat. In hoeverre wordt er nu al informatie gedeeld tussen Nederlandse politiediensten enerzijds en Europese diensten anderzijds?

De politie werkt op meerdere manieren samen met de opsporingsdiensten van andere EU-lidstaten. Dit gebeurt in zowel bilateraal als multilateraal verband en vindt hoofdzakelijk plaats met ondersteuning van Europol. Ook Interpol vormt een belangrijk platform voor deze samenwerking, onder meer doordat de organisatie het mogelijk maakt om politieke informatie uit te wisselen en te notificeren en om gezamenlijke operaties te coördineren. De samenwerking tussen de Nederlandse politie en opsporingsdiensten van EU-lidstaten vindt met name via Interpol plaats wanneer opsporingsdiensten uit derde landen betrokken zijn, of redelijkerwijs vermoed kan worden dat verdachten, geld- en goederenstromen of (digitale) modus operandi een link buiten de EU hebben. Met de aanbeveling voor een mandaat voor onderhandelingen over een samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Interpol wordt beoogd om tevens te voorzien in versterkte samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de EU als geheel enerzijds en Interpol anderzijds.⁴

De Nederlandse politiediensten en Europese diensten delen reeds op verschillende wijzen informatie. De Nederlandse politie wisselt in het belang van zijn opsporingsonderzoeken informatie uit met Europol. Europol kan namelijk assisteren bij deze onderzoeken door informatie te analyseren of te ontsluiten. Via het Siena-communicatiesysteem kan politieke informatie op veilige wijze met Europol en met andere lidstaten worden

⁴ BNC-fiche: aanbeveling mandaat onderhandelingen samenwerkingsovereenkomst EU-Interpol (Kamerstuk 22 112, nr. 3115)

gedeeld. Daarnaast bestaan er verschillende EU-instrumenten waarmee de informatie-uitwisseling tussen politiediensten van EU-lidstaten wordt vergemakkelijkt. Zo kunnen de EU- en Schengenlidstaten signaleringen invoeren in het Schengen Informatiesysteem (SIS) met als doel dat een bevoegde autoriteit in een andere lidstaat die de gesignaleerde persoon of het gesignaleerde voorwerp aantreft, de aan de signalering verbonden actie uitvoert. Ook bestaat de mogelijkheid van automatische vergelijking van elkaars nationale databanken voor vingerafdrukken, DNA-profielen en voertuighoudergegevens op een hit/no hit basis via het Prüm-raamwerk. Zulke instrumenten zijn van groot belang voor informatie-uitwisseling ten behoeve van de aanpak van grensoverschrijdende criminaliteit en terrorisme.

2. Vragen en opmerkingen vanuit de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat het Sloveense voorzitterschap in de informele JBZ-raad wil spreken over de Digitale Agenda. Deze leden vragen in dat kader naar de uitvoering van de motie-Palland c.s. (Kamerstuk 27879, nr. 79) over het in Europees verband pleiten voor transparantie in het beleid en de omstandigheden voor het blokkeren of afsluiten van accounts en het bieden van een mogelijkheid tot verweer.

De staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat heeft uw Kamer op 30 juni jl. per brief⁵ geïnformeerd over de uitvoering van de motie Palland c.s.⁶

De leden van de CDA-fractie achten het nuttig om in Europees verband goede gesprekken te voeren en pittige discussies te houden over de vraag welke rol kunstmatige intelligentie (AI) in de Europese waardengemeenschap gaat spelen. Deze leden lezen dat de lidstaten het erover eens zijn dat ten aanzien van het gebruik van AI een balans gevonden dient te worden tussen enerzijds de effectiviteit van het gebruik van AI en anderzijds de rechtsbescherming en de bescherming van grondrechten. Deze leden vragen de minister of hij in lijn met de ontwikkelde waardengedreven benadering ten aanzien van digitalisering, zoals verzoekt in de motie-Van Dam/Van der Molen (Kamerstuk 32761, nr. 120), bij zijn Europese collega's zich wil inzetten op een waardengedreven benadering van AI in Europa.

Het kabinet onderschrijft de visie van de leden dat de balans tussen effectiviteit en toegevoegde waarde van de inzet van AI enerzijds en het borgen van grondrechten en rechtsbescherming anderzijds van groot belang is. Daarom zet Nederland in op veilige en betrouwbare AI, die de mens dient en centraal stelt, waarbij publieke waarden en de toegang tot het recht geborgd zijn. Dit zal ook in toekomstige gesprekken en discussies een van de speerpunten blijven.

De leden van de CDA-fractie moedigen de inzet van het Sloveense voorzitterschap voor de verbetering van kinderrechten aan. Deze leden vragen de minister of hij weet heeft van kindvriendelijke rechtsprocedures in andere EU-lidstaten die ook voor Nederland een positieve aanvulling kunnen zijn op onze kinderrechten en, zo ja, of de minister wil kijken naar deze *best practices*.

Kindvriendelijke rechtsprocedures hebben de afgelopen jaren veel aandacht gekregen, zowel nationaal, Europees als internationaal. Hierdoor is een aantal onderzoeken

⁵ 'Voortgang Consumentenagenda: houvast bij voortdurende verandering', kenmerk 2021Z12214

⁶ Kamerstukken II, Vergaderjaar 2020-2021, 27 879, nr 79, d.d. 30 juni 20201

beschikbaar op onderwerpen als kinderparticipatie en een kindvriendelijk rechtssysteem, waarbij tevens rechtsvergelijkingen zijn gemaakt met andere EU-lidstaten. Het is positief dat daarnaast ook in de EU-Kinderrechtenstrategie 2021-2024 specifiek aandacht is voor kindvriendelijke rechtsprocedures. Dit draagt bij aan het gesprek over kinderrechten op Europees niveau, waaronder tevens de stem en het belang van het kind in juridische procedures. Dit stimuleert dat lidstaten kennis en goede voorbeelden met elkaar kunnen delen en van elkaar kunnen leren. Het kabinet moedigt dit aan.

De leden van de CDA-fractie vragen ook aandacht voor berichtgeving dat Slovenië nog steeds niet aanklagers heeft aangesteld voor het Europees Openbaar Ministerie. Deelt de minister de zorgen dat dit het risico vergroot dat er onheus wordt omgesprongen met EU-subsidies in Slovenië, zo vragen deze leden. Gaat de minister hier bij zijn Sloveense collega's en/of het Sloveense voorzitterschap aandacht voor vragen en benadrukken dat het van belang is dat het Europees Openbaar Ministerie op volle kracht kan werken, zo vragen de leden van de CDA-fractie.

Het kabinet acht het inderdaad van wezenlijk belang is dat Slovenië alsnog zo snel mogelijk een voordracht doet voor de aanstelling van gedelegeerd Europese aanklagers. Deze stap is noodzakelijk om het EOM in staat te stellen zijn rol bij de bescherming van de financiële belangen van de EU ook in Slovenië optimaal te kunnen vervullen. Ik steun de Commissie daarom volmondig in haar inspanningen om Slovenië te bewegen deze voordracht op korte termijn te doen.

De leden van de CDA-fractie vragen welke input de minister gaat leveren op het punt van de digitale nalatenschap, in het licht van het onderzoek dat loopt naar dit onderwerp.

Gelet op de grensoverschrijdende aspecten van de online dienstverlening heeft een Europese benadering van digitale nalatenschappen de voorkeur van het kabinet. Het kabinet is dan ook verheugd dat het Sloveense voorzitterschap dit onderwerp op de agenda van de JBZ-raad heeft gezet. Het is dit moment nog niet duidelijk op welke wijze het voorzitterschap dit onderwerp wil bespreken. De minister van Justitie zal bij de andere lidstaten het belang van een discussie over dit onderwerp blijven benadrukken en aanmoedigen dat de Europese Commissie mogelijkheden onderzoekt voor een verder internationaal onderzoek naar de noodzaak en wenselijkheid van een regeling over digitale nalatenschappen op Europees niveau. Dit sluit ook aan bij de uitkomsten van het onderzoek van de Universiteit van Amsterdam, waarover de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uw Kamer op 6 juli jl. nader heeft geïnformeerd.

3. Vragen en opmerkingen vanuit de SP-fractie

De leden van de SP-fractie zijn erg benieuwd naar de verwachtingen die bij de minister leven op het terrein van de JBZ-raad, nu Slovenië de Raad voor een half jaar voorziet.

Voor een toelichting op het beoogde programma van het Sloveense voorzitterschap verwijst het kabinet graag naar het verslag van de JBZ-raad van 7-8 juni jl.⁷

⁷ Kamerstukken II, Vergaderjaar 2020-2021, 32317 MF, d.d. 22 juli 2021

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de mededeling van de Europese Commissie over het Schengengebied van 2 juni jl. Deze leden vragen de minister of deze het met de Commissie eens is dat er moet worden gestreefd naar een volledig Europees geïntegreerd grensbeheer waarbij alle actoren op zowel Europees als nationaal niveau worden samengebracht. Daarnaast kondigt de Commissie in die mededeling aan om de operationele samenwerking tussen de politie in de diverse lidstaten te verbeteren. De Commissie kondigt aan inzetregels bij grensoverschrijdende rechtshandavingsoperaties op elkaar af te stemmen. Aangezien Nederland zijn landsgrenzen maar met twee andere lidstaten deelt vragen deze leden welke behoefte de regering heeft aan dergelijke regels. Is het niet beter dit gewoon bilateraal te regelen, zoals dat nu bijvoorbeeld al met België het geval is? Daarnaast kondigt de Commissie aan 'Advance Passenger Information'-gegevens (API-gegevens) voortaan ook bij vluchten binnen het Schengengebied te willen gaan delen. Hoe wenselijk is dat volgens de minister? Bovendien schernt de Commissie met de gedachte om kunstmatige intelligentie in te zetten bij rechtshandhaving. Hoe kijkt de minister tegen die intentie aan? De Commissie wil ook de Schengengrenscodes gaan herzien, maar is het niet handiger om alle wijzigingen van afgelopen jaren eerst even af te wachten, zo vragen deze leden? Welke behoeften heeft de minister wat betreft de Schengengrenscodes?

Het kabinet verwelkomt de mededeling van de Commissie over de Schengenstrategie en herkent een groot aantal elementen dat terugkomt in de standpunten van het kabinet. Uw Kamer wordt hierover binnenkort uitgebreid geïnformeerd in het BNC-fiche over deze strategie, dat uw Kamer spoedig toekomt. Daarin wordt ingegaan op de elementen die de leden van de SP-fractie aanhalen, zoals grensoverschrijdende samenwerking tussen rechtshandavingsorganisaties, het mogelijk uitbreiden van *Advanced Passenger Information* (API), en de wijziging van de Schengengrenscodes.

Ten aanzien van de vraag over landsgrenzen wijst het kabinet op het feit dat het Schengengebied geen interne grenscontroles kent, en het Schengenverkeer zich daarom niet alleen tot onze buurlanden beperkt.

Wat betreft het beheer van de buitengrenzen, hebben en behouden lidstaten de primaire verantwoordelijkheid hiervoor. Tegelijkertijd is uitvoering van het Europees geïntegreerd grensbeheer een gezamenlijke verantwoordelijkheid van zowel de lidstaten als van Frontex die hen hierin ondersteunt en activiteiten coördineert. Het concept van Geïntegreerd Grensbeheer (*Integrated border management*, IBM) bestaat al sinds begin 2000. In de verordening voor de Europese grens en kustwacht (hierna EGKW) is het IBM-concept in Europese wetgeving verankerd. De EGKW-verordening verplicht lidstaten om hun grensbeheer conform IBM uit te voeren. Hiertoe dienen alle lidstaten ook een nationale IBM-strategie op te stellen waarmee invulling wordt gegeven aan het IBM concept en waarin (strategische) doelen en maatregelen zijn opgenomen voor de komende jaren. Op EU-niveau zal bovendien Frontex een strategie opstellen voor een technische en operationele IBM-strategie. De verwachting van het kabinet is dat de ontwikkeling van het Europees geïntegreerd grensbeheer, waaronder de implementatie van het meerjarenbeleidscyclus zoals beschreven in de EGKW-verordening, het beheer van de gezamenlijke buitengrenzen door de lidstaten zal verbeteren. Hierover is uw Kamer eerder geïnformeerd.⁸

⁸ Kamerstukken II, Vergaderjaar 2020-2021, 32317 nr. 684.

4. Vragen en opmerkingen vanuit de Volt-fractie

De leden van de Volt-fractie merken op dat de lidstaten tijdens de JBZ-raad van 7-8 juni 2021 het belang van AI en bespreking ervan in de JBZ-Raad onderschreven, maar dat zij ook zorgen uitspraken over de subsidiariteit van het voorstel, vooral op het gebied van rechtshandhaving. Onderschrijft de minister deze zorgen over de subsidiariteit van het voorstel op het gebied van rechtshandhaving? Wat is de minister voornemens in te brengen als potentiële oplossing tegen het eventueel ontbreken van de juiste subsidiariteitsgrondslag?

Zoals met uw Kamer gedeeld in het BNC-fiche⁹ is het kabinet positief over de subsidiariteit van het voorstel. Wel is het daarbij van belang om te bepalen of het voorstel gevolgen heeft voor de effectiviteit van de taakuitvoering van rechtshandhavingdiensten, en of er voldoende rekenschap wordt gegeven aan het ingrijpende karakter van rechtshandhaving voor grondrechten zoals privacy, en de noodzaak van adequate rechtsbescherming in dit verband. Nadere bespreking van het voorstel in Europese context moet dat gaan uitwijzen, waarna de Nederlandse inbreng kan worden vastgesteld. Daarnaast onderstreept het kabinet dat het belangrijk is dat de grondrechten van individuen binnen de hele EU op een gelijkwaardige manier moeten worden beschermd.

Ook onderstreepten meerdere lidstaten, waaronder Nederland, de noodzaak van een gerichte effectbeoordeling voor het veiligheidsdomein en het door de Commissie benoemde evenwicht tussen het gebruik van AI en de bescherming van grondrechten. Zal de minister zich hier bij de volgende Raad wederom voor uitspreken en pleiten voor een snelle ontwikkeling van deze effectbeoordeling?

Het is belangrijk om beter inzicht te hebben in de gevolgen van de voorgestelde verordening op het veiligheidsdomein. Meerdere lidstaten, waaronder Nederland, hebben het belang hiervan ook benadrukt tijdens de vorige JBZ-raad. Het kabinet zal tijdens de komende informele raad nogmaals pleiten voor een spoedige effectbeoordeling van de Commissie op het veiligheidsdomein.

Wat is de lezing van de minister ten aanzien van de AI-verordening; waar ziet hij risico's? Zien andere lidstaten dezelfde risico's?

Het kabinet staat positief tegenover de voorgestelde AI-verordening, die is gebaseerd op een risicobenadering. Deze risicobenadering is belangrijk voor het waarborgen van de proportionaliteit. De vereisten uit de verordening dienen proportioneel te zijn aan de mogelijke risico's voor de veiligheid en de fundamentele rechten die kunnen ontstaan bij de ontwikkeling en het gebruik van AI-systemen. Het huidige voorstel bevat veel brede definities en omschrijvingen, zoals die van een 'AI-systeem' en de lijst van hoog-risico toepassingsgebieden, waardoor het risico kan ontstaan dat de verordening ook vereisten stelt aan systemen waarvan kan worden gesteld dat de risico's laag zijn. Een voorbeeld hiervan kan een zoekstelsel zijn op basis van transparante en regelgebaseerde algoritmes. Dit zou ten koste gaan van de proportionaliteit. Ook andere lidstaten hebben momenteel veel vragen voor de Commissie over het voorstel en de gebruikte definities. Een volledige beoordeling van het voorstel van het kabinet is met uw Kamer gedeeld in het BNC-fiche¹⁰.

⁹ BNC-fiche: Verordening betreffende Kunstmatige Intelligentie (COM(2021)206)

¹⁰ BNC-fiche: Verordening betreffende Kunstmatige Intelligentie (COM(2021)206)

De leden van de Volt-fractie lezen in de kabinetsappreciatie ten aanzien van het Commissievoorstel voor kunstmatige intelligentie dat het kabinet de ambitieuze Commissievoorstellen verwelkomt. Het wil de publieke sector een pionier maken in het toepassen van AI. De scope van de publieke sector kan daarom volgens het kabinet scherper worden geformuleerd. Ook ziet het potentie in een bredere scope van publieke dienstverlening op maat door onder andere ook het toezicht en handhaving hierbij te betrekken. Daarbij vraagt het kabinet aandacht voor een gebalanceerde lijst van acties, die niet alleen toeziet op implementatie, maar ook op ontwikkeling, in relatie tot publieke waarden en grondrechten. Deze leden vragen de minister wanneer zij deze lijst van acties van de Commissie kunnen verwachten en wat de minister aan de Commissie heeft meegegeven om deze lijst te concretiseren.

Het kabinet is tevreden over de aandacht voor de publieke sector in het gecoördineerde plan van de Commissie. Daarbij gaat het om een breed gebied aan kansen. Wij zouden dan ook graag zien dat de Commissie aangeeft dat niet alleen op publieke dienstverlening, maar ook op andere gebieden waar de overheid actief is, kansen geboden worden. Een lijst met acties in het Coordinated plan zelf is niet nodig.

Bovendien leest de Volt fractie in het BNC-fiche dat het kabinet het standpunt ondersteunt dat AI grote kansen biedt voor rechtshandhaving, en dat samenwerking tussen rechtshandhaving van de diverse lidstaten op bepaalde onderwerpen de ontwikkelingen kunnen versnellen en effectiever kunnen maken. Hoe is het kabinet voornemens om, zowel op Europees als op nationaal niveau, de ambities om kennisdeling en samenwerking te verbeteren en te vergemakkelijken, te bewerkstelligen? Hoe is de minister voornemens deze samenwerking tussen partijen gelijkwaardig en wederkerig in te richten?

Bij de ontwikkeling van AI-toepassingen is het in bepaalde gevallen zo dat een ontwikkeld model in verschillende contexten en/of verschillende landen toepasbaar is. Dan kan het voordelig zijn om in samenwerking met diverse partners een AI-toepassing te ontwikkelen. Binnen de Europese context wordt daarom bijvoorbeeld gewerkt aan een bij Europol geplaatst *Innovation Hub*, waar gezamenlijk aan innovatie kan worden gewerkt. Het kabinet zet er bij de inrichting van de *Hub* op in dat het werk van de *Hub* door de gezamenlijke behoeften in de EU-lidstaten wordt gedreven. Ook binnen nationale context zoeken diverse de diverse organisaties in het JenV-domein elkaar bijvoorbeeld op om samen toepassingen te ontwikkelen die voor diverse organisaties nuttig zijn. Het ministerie ondersteunt en faciliteert dit. Daarbij is het uitgangspunt dat iedere partij die voordeel heeft van de samenwerking, ook zelf iets bijdraagt waar de anderen voordeel aan hebben. Dat kan zijn in kennis of capaciteit, maar ook in de levering van middelen.

Ten slotte bestaan er nog veel onduidelijkheden bij bedrijven omtrent wetgeving voor kunstmatige intelligentie: hoe is de minister voornemens mensen te informeren over de regelgeving? Hoe zal de minister voorkomen dat deze regelgeving extra druk uitoefent op het midden- en kleinbedrijf (mkb) en start-ups?

Nederland verwelkomt de handreikingen voor het bedrijfsleven, en met name het mkb, in het voorstel van de Europese Commissie voor een verordening voor AI. Er zijn diverse acties voorzien om (mkb-)bedrijven te helpen om administratieve verplichtingen zo lastenluw en effectief mogelijk vorm te geven. Zo krijgen zij toegang tot

experimenteerruimtes als *regulatory sandboxes*¹¹, digitale innovatie hubs en test- en experimenteerfaciliteiten (TEF). Op nationaal niveau heeft het kabinet nauw contact met belanghebbenden, onder andere via de Nederlandse AI-Coalitie (NLAIC).

Daarnaast is het kabinet voornemens om deze Europese acties te combineren met onder meer directe begeleiding door - de nog aan te stellen - toezichhoudende instellingen om juridische risico's tot een minimum beperken en de nalevingskosten voor deelnemende organisaties verlagen. Het kabinet informeert burgers en bedrijven over aankomende regelgeving zoals deze Europese verordening onder andere via het ondernemersplein en informatiebijeenkomsten.

¹¹ *Regulatory sandboxes* zijn gecontroleerde omgevingen waar de ontwikkeling, het testen en het valideren van AI-systemen worden gefaciliteerd voordat deze op de markt worden gebracht of in gebruik worden genomen.